

[B] **CRUCIALE DOCUMENTEN UIT
DE BELGISCHE POLITIEKE GESCHIEDENIS**

Wie een meer dan gewone belangstelling heeft voor de Belgische geschiedenis, koestert ongetwijfeld het tweedelige *Documenten van de Belgische geschiedenis*, bijna 40 jaar geleden uitgebracht door het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Op dezelfde bibliotheekplank hoort *Doorheen de nationale geschiedenis*, een eveneens tweedelige catalogoog van historische documenten uit het Algemeen Rijksarchief, gepubliceerd in 1980.

Aan die twee onontbeerlijke naslagwerken hebben de Leuvense academici Emmanuel Gerard en Karel Van Nieuwenhuysse in 2005 *Scripta Politica* toegevoegd, een handzame “politieke geschiedenis van België in documenten”.

Dit soort naslagwerken blijft in België al te schaars. In de Verenigde Staten wordt *A Documentary History of the United States* geregeld bijgewerkt en heruitgegeven. Enkele jaren geleden verscheen in het Verenigd Koninkrijk *Democracy, 1.000 Years in Pursuit of British Liberty*. Daarin werden alle teksten opgenomen die vorm hebben gegeven aan de Britse parlementaire democratie, zelfs *The Mask of Anarchy*, het aangrijpende gedicht van Shelley geschreven na Peterloo Massacre, het bloedbad van Manchester dat in 1819 de aanzet vormde voor de hervorming van het kiesstelsel.

De twee samenstellers van *Scripta Politica* kennen hun Belgische klassieken. Emmanuel Gerard zetelde als expert in de Lumumba-commissie. Die was door het Belgische parlement in het leven geroepen om de ware toedracht van de moord op de eerste Congolese premier te onderzoeken en vooral om de eventuele Belgische betrokkenheid vast te stellen. Karel Van Nieuwenhuysse bracht in *De klauw van de papieren leeuw* de naoorlogse politieke geschiedenis en vooral de politieke invloed van de krant *De Standaard* in kaart.

Scripta Politica, waarvan de derde herwerkte druk in de boekhandel ligt, is zoals een priktekening die een beeld te zien geeft als je ze tegen het licht houdt. De lichtpuntjes van de priktekening zijn de bondig geduide teksten en documenten, die de eerste contouren van het politieke België aflijnen.

De tekstverzameling begint in 1918, met de terugkeer van Albert I van het front en diens toespraak tot het parlement, en eindigt in 2011 met het televisieoptreden van diens kleinzoon Albert II, die zich opwond over de slabakkende regeringsvorming.

De auteurs hebben zich wijselijk beperkt tot de periode na de Eerste Wereldoorlog, toen de parlementaire democratie door de invoering van het algemeen enkelvoudig stemrecht voor mannen een nieuw en beslissend elan kreeg.

De eerste bedoeling van Gerard en Van Nieuwenhuysse is de studenten politieke wetenschappen en rechten te voorzien van een bruikbaar naslagwerk tijdens werkcolleges. Maar ook journalisten en andere publicisten kunnen er hun voordeel mee doen omdat “de kennis van deze en gelijkaardige documenten meestal omgekeerd evenredig is met het aantal verwijzingen ernaar”, zoals in de inleiding werd gesteld in verband met het Zeventig Puntenplan van de politieke partij Vlaams Blok.

De meest voor de hand liggende teksten zijn in *Scripta Politica* aanwezig. Onder meer de verklaring van kardinaal Van Roey tegen het rexisme (1937) en de brief van koning Boudewijn waarin hij premier Wilfried Martens laat weten de abortuswet niet te zullen tekenen (1990). En ook het vandaag voor de Belgen wat gênante *Soyez les bienvenus* (1963), gericht aan de gastarbeiders. De telex van minister van Afrikaanse Zaken Harold d’Aspremont Lynden aan de Belgische diplomaten in Katanga over “*l’élimination définitive*” van premier Patrice Lumumba staat in facsimile afgedrukt.

Opmerkelijk afwezig is dan weer een document dat verband houdt met de Europese Unie. De preambule van het ontwerp van de Europese Grondwet had een plaats mogen krijgen. Maar voor de samenstelling van dit soort tekstverzamelingen moeten nu eenmaal keuzes worden gemaakt en documenten ingekort. Gelukkig gebeurde dat laatste niet met het *Ontwerp van overeenkomst tot sociale solidariteit* (1944) en het *Schoolpact* (1958), twee kapitale teksten die het België van na de Tweede Wereldoorlog vorm hebben gegeven.

Gerard en Van Nieuwenhuysse larderen hun verzameling treffend met tijdsdocumenten, karikaturen en foto’s, maar ook met een pittig interview van BRT-radioverslaggever Daniël Buyle

met premier Martens (1981), en het laatste gesprek van Hugo De Ridder met Jef Houthuys. In dat interview, afgenomen aan diens sterfbed en verschenen in *Knack* (1991), had de ex-voorzitter van de christelijke vakbond ACV het over “de pretentie van *da joenk*”: Guy Verhofstadt, die in 1987 de val van de regering-Martens zou hebben veroorzaakt.

Belangwekkend is het vraaggesprek van de latere collaborateur Raymond De Becker in de krant *L'Indépendance Belge* (1937) met de steeds wendbare minister van Buitenlandse Zaken Paul-Henri Spaak, die bij die gelegenheid zijn “nationaal socialisme” definieert – een uitspraak waar hij na de oorlog niet graag aan herinnerd werd.

De radiotoespraak van 28 mei 1940, waarin Hubert Pierlot, de premier, na de capitulatie de legerofficieren en ambtenaren van hun eed van trouw aan de koning ontslaat, vormt de aanzet van de naoorlogse Koningskwestie. Toch blijft die in *Scripta Politica* onderbelicht. De open brandbrief van Hendrik De Man aan koning Leopold III naar aanleiding van de terdoodveroordeling van Robert Poulet, een andere collaborateur, was op zijn plaats geweest.

De tekst van *Le Compromis des Belges* (1929) tussen Waalse en Vlaamse socialisten gaf de communautaire ontwikkeling geen beslissende stoot. Maar in dat akkoord, dat nooit uitvoering kreeg, werd wel bepaald dat het Frans de officiële taal is in Wallonië en het Nederlands in Vlaanderen. Daarom had het toch een verwijzing verdiend.

De samenstellers brengen wel het manifest van het Mouvement Populaire Wallon (6 april 1961). Onvermeld blijft helaas het artikel in het blad *Synthèse* van november 1961 waarin de Luikse syndicalist André Renard onomwonden stelt: “*L’accession de la Flandre et de la Wallonie à leur autonomie est absolument inéluctable.*”

De boze 21 juli-toespraak van Albert II (2011), waarmee het voortreffelijke *Scripta Politica* besluit, is daar niettemin een late uitloper van.

RIK VAN CAUWELAERT

EMMANUEL GERARD & KAREL VAN NIEUWENHUYSE (RED.),
Scripta Politica. Politieke geschiedenis van België in documenten (1918-2012), Acco, Leuven, 2013, 400 p.